

LEON C. NEGRUZZI

Leon Negruzzi, născut în Iași la 5 Iunie 1840 ca cel d'întâi fiu al lui Constantin Negruzzi, a încetat din viață în noaptea de 15 spre 16 Iulie 1890 la vârsta de 50 de ani. Învățătura de carte a început să o primească în Academia Mihăileană din Iași sub direcția lui Malgouverné, iar la 1852 a fost trimis împreună cu fratele său Iacob la Berlin, unde și-a terminat studiile liceale. La Universitate voia să învețe medicina, dar disecțiunile anatomice fiindu-i prea antipatice, a trecut la Filosofie și la Drept, ascultând prelegeri în Berlin și Viena, fără a dobândi vreun titlu academic. Întorcându-se în Țară la 1864, a fost numit judecător la Tribunalul din Iași și a înaintat succesiv până la Curtea de Apel ca membru și ca Procuror general. Sub ministerul Lascar Catargiu 1871—1876 a fost Prefect al districtului Iași; a mai primit prefectura pe timpul Ministeriului de Interne al lui Kogălniceanu în Cabinetul I. Brătianu; apoi a fost ales Primar al Iașului și Senator. De la Martie 1888 a funcționat earăș ca Prefect, și în fine a fost numit Eptrop la așezămintele S-lui Spiridon.

Activitatea publică a lui Leon Negruzzi s'a îndreptat și spre literatură. Indemnăt de mișcare produsă în Iași prin Societatea „Junimea” și prin revista ei „Convorbiri literare”, înființată de la 1 Martie 1867 sub direcția fratelui său, Leon a scris mai multe romane.

Dacă este să judecăm lucrarea lui de om politic și de scriitor cu nepărtinirea, ce se cuvine pentru prieteni ca și pentru protivnici, trebuie să recunoaștem, că nu a dat vre

un rezultat mai durabil. Și cu toate aceste moartea lui a lăsat un gol neimplinit în societatea Ieșană și a fost simțită cu cea mai sinceră părere de rău de toți căți l-au cunoscut — și cine nu'l cunoșteă? — fără deosebire de partid și de clasă socială. Căci Leon Negruzzi eră figura cea mai populară din Iași, omul cel mai simpatic, unul din puțunii bărbați pe lume, care n'au avut dușmani, cu toată partea ce a luat-o la luptele politice ale timpului său.

Această situație excepțională se explică prin excepționala lui personalitate, și pentru cei ce l-au cunoscut mai deaproape este ca o mângăere de a se gândi la individualitatea lui și a fixa în trăsături mai precise o scumpă amintire.

Leon Negruzzi, înalt la statură, lat la față și la piept, cu umbletul balansat ca al marinarilor, cu gestul larg și cu risul șgomotos al temperamentului sanguinic, eră mai ăntăi de toate un om bun la inimă, milos, cinstit și vesel până la ușurință. Cu vecinicul său optimism eră dispus să privească toate întâmplările din partea lor cea bună, și nici odată ura, invidia, descurajarea nu au găsit loc în sufletul lui. Crescut în atmosfera culturai occidentale, eră destul de pătruns de rezultatele ei pentru a înțelege și cel puțin a simți valoarea elementelor de civilizație. În știință, ca și în politică și în artă, dacă nu aveă spiritul de inițiativă, eră însă foarte primitiv pentru or ce impulsune sănătoasă și eră capabil să o judece, fiind înzestrat cu acel dar prețios, care într'o generație ameițită de atâtea idei nemăstuite și de atâtea aspirații nehotărute a devenit foarte rar, cu ceea ce numesc Francezii *bunul simț*. La aceste însușiri personale ale amicului nostru trebuie să adăogăm că eră — cu bunul său simț și cu inima sa cea bună — un soț și un tată iubitor și rubit.

Însă în cadrul, în care s'au restrins „Convorbirile literare“ de la înființarea lor, nu putem insista mai mult asupra persoanei lui private și nici asupra vieții lui politice, ci trebuie să ne dăm mai ales samă de lucrarea lui literară.

Leon Negruzzi a publicat în revista noastră, pe lângă

doue poesi neinsemnate, următoarele șase romane: „Vântul soartei“ („Conv.“ 15 Aug.—15 Oct. 1867), „Evreica“ (15 Noem. 1868—15 Ian. 1869), „O răsbunare“ (Apr. 1874), „Țiganca“ (Febr. 1877), „Serghie Pavlovici“ (Mai 1881) și „Osândiții“ (Dec. 1881, Ian. 1882). Romanele aceste nu se disting prin originalitate de concepțiune sau de stil. După miile de romane și de romane străine ce le-am citit toți și le-a citit și Leon Negruzzi, figurele sale, vorbirea, simțimintele și complicațiile lor ne par cunoscute din alte scrieri, fără a putea spune, din care anume; probabil din mai multe deodată, însă numai din cele de felul romantic, nu de felul Balzac-Flaubert-Zola. Dealtminteri limba, în care sunt scrise, este ușoară și firească, ca și în romanele lui Gane, de care însă autorul nostru se deosebește prin ceva mai mare tensiune a interesului.

Critica mai severă, pe care subscrierul o crede îndreptățită în privința operelor literare și științifice, se află oarecum desarmată în fața romanelor lui Leon Negruzzi. Causa nu este ușor de explicat, deși o credem valabilă și compatibilă cu toată rigoarea unei judecăți estetice.

Leon Negruzzi este și el, în limitele talentului său, un adept al acelei școli literare din Iași, despre care mult s'a zis, dar puțin s'a înțeles, adică al societății „Junimea“.

„Junimea“ din Iași a fost — și acum putem vorbi de ea ca de un lucru trecut — o adunare privată de iubitori ai literaturii și ai științei, de iubitori sinceri. Din întâmplare cei d'intre membri ai ei s'au găsit a fi înzestrați cu cunoștințe destul de felurite, fiecare după studiile și după gusturile sale, încât să se poată completa unii pe alții și totodată să se poată înțelege. Discuțiile cele mai animate, însă fără nici un amestec de interese personale, i-au apropiat și i-au împrietenit, atrăgând încetul cu încetul pe mulți alții, a căror dispoziție de spirit îi făcea accesibil la asemenea cercetări adeseori abstracte. În primii ani ai acelor întruniri intime s'a urmărit cu stăruință citirea mai tuturor operelor literaturii române de până atunci, bune-rele cum erau, și pe temeiul unor asemenea citiri se iscau discuțiile: obser-

vări critice, încercări de stabilire a unui teren comun de înțelegere, teorii conduse la extrem și apoi limitate spre o aplicare mai firească, expuneri științifice despre estetică, despre limbă, despre scriere, despre multe alte obiecte ale gândirii omenești — căci științele se inrudesesc, — *de omnibus rebus et quibusdam aliis*, totdeauna libere, adeseori îndrăznețe, de regulă vesele, niciodată personale, meschine, inveninate. Și se formase astfel o atmosferă de preocupări curat intelectuale, care fără voie și pe nesimțite ajunsese a stăpâni pe toți, așa încât orele petrecute odată pe săptămână la „Junimea“ steteau în cel mai mare contrast cu viața de toate zilele, erau o lume aparte, un vis al inteligenței libere înălțat deasupra trivialităților reale. Și așa de intensiv și așa de puternic lucra această atmosferă asupra celor ce o respirau, încât formă ea însăși o legătură între ei și 'i armoniză pe toți pentru timpul cât dură, pe unii pentru toată viața lor.

Cele mai disparate spirite s'au putut întâlni și s'au putut însuflă în acest contact: veselul voltairian Pogor cu sistematicul politic Carp, melancholicul Teodor Rosetti cu (pe atunci) humoristicul Iacob Negruzzi, scriitorul acestor rânduri cu militarul autodidact M. Cerchez, traducătorul lui Heine N. Schelitti cu franțuzitul M. Korné, închisul estetic Burghela cu vârtosul glumeț Creangă, juristul Mandrea cu hazliul Paicu, agerul și recele Buruclu cu sentimentalul Gane, spaniolul Vărgolici cu obscurul german Bodnărescu, horățianul Ollănescu-Ascămo cu liricul ofițer Șerbănescu, tăcutul Tasu cu vorbărețul Ianov, viul cugetător Conta cu poligraful Xenopolu, exactul Melik cu „voluntirul“ Chibici, amarul critic Panu cu blândul Lambrior, anecdotistul Caraiani cu teoreticul Mîsîr, bunul „papa“ Cuhanu cu epigramaticul Cuza, isbucnitorul Philippide „Hurul“ cu blajinul Miron Pompilie, super-gingașul Volenti cu filologul Burla, popularul Slavici cu rafinatul Naum, înaltul visător Eminescu cu nemilosul observator Caragiale, și alții și alții în umbră și în penumbră, ear din când în când în mijlocul lor întineritul Vasilie Alecsandri cu farmecul povestirilor lui.

Unde sunt aceste timpuri și unde sunt acești oameni!

A venit realitatea practică, au venit cerințele vieții publice și i-au aruncat în diferite sfere de acțiune. Ear unde începe acțiunea, încetează răgazul contemplativ.

Și totuș cutez a zice, că la cei ce mai sunt în viață din vechia „Junime“ literară, și chiar la cei desbinați astăzi prin luptele politice, a rămas ceva statornic și comun: în viața lor privată amintirea orelor petrecute la „Junimea“ pîntre cele mai fericite momente ale tinereții lor, în viața publică o mai mare accesibilitate pentru orice idee de interes general.

Din această epocă a „Junimei“ a isvorit și activitatea literară a lui Leon Negruzzi, precum el însuș cu marea sa impresionabilitate, cu judecata sa sănătoasă și cu veselia sa, eră un element esențial în compunerea acelei societăți. Novelele autorului nostru sunt scrise pentru plăcerea lui de a le scrie, exclusiv numai pentru aceasta—fără alt gând dealături, fără tendințe, fără vanitate, fără scopuri piezișe, cu un cuvânt mai simplu: fără pretenție. Deaceea citirea lor îți lasă o impresie plăcută, și nu 'ți vine să zici, ca la mulți alți scriitori de ai noștri: mai bine făceă să nu le fi scris.

La cei ce l-au cunoscut în intimitate, se mai adăogă amintirea mișcătoare a sfilei autorului față cu scrierile sale. Leon Negruzzi avea în această privință o timiditate aproape femeiască. în corpul său uriaș se ascundeă o gingășie sentimentală, care se jenă de ea însăș.

Și astfel cele șase novele ne dau ultima trăsătură caracteristică pentru a fixa figura prietenului dispărut din mijlocul nostru.

T. M.